

Porvoon kaupungin lausunto Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategian luonnoksesta

Kaupunginhallitus 16.10.2023 § 283
2316/00.01.01.00/2023

Valmistelu- ja lisätiedot
Kaupunginjohtaja Jukka-Pekka Ujula
Sivistysjohtaja Sari Gustafsson
Rahoitusjohtaja Henrik Rainio
Toimitilajohtaja Mikko Silvast
Hyvinvointikoordinaattori Petra Bärlund-Hämäläinen
etunimi.sukunimi@porvoo.fi

Itä-Uudenmaan hyvinvointialue pyytää 18.10.2023 mennessä sidosryhmiltään lausuntoja Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategian luonnosversiosta. Kyseessä on tiivistelmä ja lausunnon valmistelussa on myös tutustuttu NHG:n laatimaan laajempaan dokumenttiin, joka on ollut hyvinvointialueen aluehallituksen käsittelyssä (aluehallitus 17.8.2023 §201).

Porvoon kaupunki haluaa lausunnossaan nostaa esille seuraavia huomioita, joita kaupungin lähtökohdista tulisi täsmentää kyseiseen asiakirjaan:

Porvoon kaupunki näkee erittäin tärkeänä toimivan yhteistyön niin strategisella kuin toiminnallisellakin tasolla Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa. Yhteisenä tavoitteenamme on porvoolaisten hyvinvoinnin sekä sosiaali- ja terveystalouden kehittyminen siten, että ne toteutuvat asiakkaiden kannalta parhaalla mahdollisella tavalla. Siksi tässä lausunnossa on strategisten linjausten ohella osittain myös toiminnallisia kommentteja. Porvoon tulee jatkossakin olla selvillä hyvinvointialueen suunnitelmista ja toimenpiteistä. Näin kaupunki kykenee huomioimaan nämä asiat myös omissa kehityssuunnitelmissaan ja varmistamaan osaltaan toimivan yhteistyön hyvinvointialueen kanssa.

Asiakirjana palvelustrategia koskee nimenomaisesti julkisia sosiaali- ja terveystalouksia. Palvelustrategiassa tulisi avata tavoitteet julkisten sosiaali- ja terveystalouden toteuttamiselle, määrille, laadulle ja palvelutasolle, joiden pohjalta palveluverkko ja sen eri muodot tulevaisuudessa rakentuvat. Näin ollen palvelustrategian otsikoinnissa voisi näkyä, että kyseessä on nimenomaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelustrategia, eikä koko hyvinvointialueen järjestämisvastuualueiden yhteinen asiakirja. Pelastustoimella ja ensihoidolla on omat erilliset palvelutasopäätöksensä.

Strategioilla olisi hyödyllistä tavoitella yli valtuustokausien meneviä jaksoja, jotta toiminta olisi mahdollisimman pitkäjänteistä ja johdonmukaista. Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategian luonnos on vuosille 2023–2026, mikä on keskeisten

palvelurakenteiden muutosten realistisessa aikajänteessä varsin lyhyt aika. Asiakirjaan olisi hyvä nostaa ne keskeisemmät asiat ja kohteet, jotka jatkuvat yli asiakirjan aikajakson.

Talous

Sosiaali- ja terveydenhuollon uusi järjestämismalli ja rahoituksen kanavoituminen haastaa nykyisen hyvinvointialueen palvelujen järjestämisen logiikan ja palveluverkon. On merkittävää, että talouden panostukset kohdennetaan Itä-Uudenmaan hyvinvointialueella mahdollisimman vaikuttavasti ja samalla väestömäärää ja sen kohdentumista tukevaksi. Talouden näkökulmasta tulisi eri palvelumuodot myös määritellä niin, että voidaan varmistaa alueen palveluiden toimivuus ja riittävyys.

Hyvinvointialueen alijäämän ja kriittisen taloustilanteen takia tulisi myös tekeillä olevan tuottavuusohjelman ja siihen liittyvien tavoitteiden osuus saada näkyväksi jo palvelustrategiaan, koska näillä on selkeä syy- seurausyhteys. Ja samoin tuottavuusohjelman vaikutus palveluverkkoon tulisi periaatteellisella tasolla näkyä palvelustrategiassa.

Koska tuottavuutta on käsitelty läpi koko asiakirjan, olisi hyvän hallinnon mukaista kyetä myös kuvaamaan ja nimeämään palvelustrategiassa ja palvelutasossa kohteet, joita voidaan pienentää, supistaa tai palvelumuodot, joista voidaan luopua ja perustella ne. Muussa tapauksessa itse konkreettisen palveluverkon käsittely muodostuu todennäköisimmin melko haastavaksi.

Asiakirjassa olisi hyvä tunnistaa kustannusvaikuttava toiminta ja tunnistaa eri palvelumuodot ja realistisesti huomioida niitä myös käytettävien resurssien kannalta, koska nämä tulevat periaatteellisella tasolla vaikuttamaan tulevaan palveluverkkoon.

Tilat

Tilankäytön periaatteista voisi asiakirjassa olla keskeisiä linjauksia. Palvelustrategiasta johdettu palveluverkkosuunnitelma tulee olemaan myös Porvoon kaupungille merkityksellinen. Yleistäen voidaan todeta, että Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen vuokraamat kiinteistöt ovat tärkeitä kuntien palvelutuotannon, maankäytön sekä kuntatalouden näkökulmasta. Kiinteistöt myös aiheuttavat usein kunnille merkittäviä kustannuksia, oli niissä toimintaa tai ei. Kiinteistöjen omistamiseen ja hallintaan sisältyy myös riskejä ja omistajapoliittisia linjauksia, jotka tulisi yhteistyössä tunnistaa viimeistään seuraavien 2-3 vuoden aikana.

Palvelustrategiassa voisi vielä ottaa kantaa niihin periaatteisiin, miten palvelujen piiriin ohjataan, missä tiloissa palveluja annetaan sekä miten esimerkiksi käytännön toimenpiteenä esimerkiksi kyltitykset on hoidettu. Kuntalaisten ja asukkaiden olisi mielekäästä ymmärtää mikä taho on palvelujen järjestämisestä vastuussa.

Erityisenä asiana asiakirjassa tulisi huomioida uuden, sote – toimintoja kokoavan, kokonaisuuden rakentumisen mahdollistaminen Porvooseen (ml. sairaalan uudisinvestointi) sekä sen

palvelustrategiset pitkän tähtäimen toiminnalliset ja taloudelliset vaikutukset. Palvelustrategian tulisi määritellä kiinteistöjen kunnon ja käyttökelpoisuuden näkökulmasta ne periaatteet, joiden takia joistakin kiinteistöistä tullaan luopumaan. Myös tällä asialla ennakoidaan tulevaa palveluverkkoa ja investointien määrää.

Palvelut

Tulevaisuusnäkökulma tulisi tunnistaa asiakirjassa paremmin, muun muassa väestön olennaiset ja palveluihin vaikuttavat demografiset muutokset. Olisi hyvä kuvata paikalliset olosuhteet saavutettavuuden ja kuntaprofiilien kannalta, mm. etäisyydet, laaja-alaisuus, julkisen liikenteen saatavuus ja toimivuus, kaupunkimaisuus, lähiöt, taajamat, maaseutu. Lähipalveluiden merkitys korostuu etenkin vanhempien sukupolvien osalta, ja siksi niitä tulee edelleenkin tuottaa niitä tarvitseville henkilöille. Asukkaiden ja asiakkaiden volyymit, yhdenvertaisuus ja tarpeet tulee ottaa huomioon palveluverkkoa rakentaessa.

Tiedolla johtamisen kokonaisuuden ja tutkimuksellisen työtteen kehittäminen olisi hyvä olla mukana palvelustrategiassa tuottavuuden ja kustannustehokkuuden varmistamiseksi.

Palvelutarvetta tulisi määritellä eri asiakasryhmien osalta selkeämmin, jotta nykyinen ja tavoiteltu palvelutaso olisi nähtävillä läpinäkyvästi. Palvelutarvetta olisi hyödyllistä kuvata ikäryhmittäin, johtuen myös siitä, että ne ovat osittain organisoitu omissa organisaatioissa kyseisellä tavalla. Tällä varmistettaisiin yhteensopivuustila eri toimijoiden kanssa. Samalla tulisi analysoida ikäryhmittäin, miten ne vaikuttavat eri kunnissa (väestörakenne, onko kuntakohtaisia havaintoja, arvioita määristä (lisääntyy tai vähenee)).

Palveluiden saatavuuteen ja asiakaskokemukseen olisi hyvä saada asiakirjaan verrokkitietoa, mm. Sotokuva-indikaattoria voi hyödyntää ja näin verrata alueellista palvelutuotantoa muihin hyvinvointialueisiin. Olisi myös hyvä olla kuvaus siitä, minkälainen asiakaspalaute on ollut tähän asti ja onko sen perusteella tunnistettavissa joitakin haasteita, onnistumisia tai muita huomioita yhteisohjaavuudesta.

Palveluiden tuotantotavat ja palvelumuodot tulisi perustella asiakastarpeen ja oikea-aikaisen kohdentumisen näkökulmasta huolellisemmin, koska nämä vaikuttavat periaatteellisella tasolla palveluverkkoratkaisujen priorisointiin (monikanavaiset tavat saada yhteyttä, sähköiset palvelut ja etäpalvelut, kotiin annettavat palvelut, liikkuvat lähipalvelut, sosiaali- ja terveysasemilla annettava palvelut, hyvinvointialueella keskitetysti annettavat palvelut).

Palvelujen järjestämisen ja alueellisen palkkakilpailun välttäminen työnantajana vaikuttaa kustannustehokkuuteen. Tästä syystä olisi hyvä olla kuvaus siitä, milloin ostopalveluja käytetään, miten ne hankitaan (strateginen ja kriittinen prosessi) ja miten valvonta ulkopuolisen palvelutuottajan toimintaan on hoidettu, jotta turvallisuus ja laatu on varmistettu.

Yhteisohjaavuus ja yhdyspinnat

Yhteisohjautuvuuden pelisäännöt koskevat kaikkia kumppaneita. Hyvinvointialueen tulee sekä sisäisesti että ulkoisesti varmistaa yhdessä toimintaa ohjaavien ministeriöiden kanssa palvelustrategiassa määriteltynä viestinnälliset ja toiminnalliset keinonsa, jotta palveluohjaus kumppaniorganisaatioissa on selkeää myös loppuasiakkaan näkökulmasta.

Yhdyspintojen ja yhteisten palvelujen toimeenpanoon olisi hyvä saada näkyviin palvelustrategiassa ne menettelyt, joilla yhteisiä hyvinvointialueen vastuulla olevia, strategisessa sopimuksessa määriteltyjä työryhmiä viedään eteenpäin. Miten menettelyt edistävät yhteistyötä ja millä toimenpiteillä.

Erityisesti yhdyspintoihin ja eri kumppanien välisiin työnjakoihin tulisi tehdä selkeitä määritelmiä periaatteina asiakirjaan ja sen seurauksina muihin ohjaaviin dokumentteihin. Tällä on myös merkitys siihen, miten asukkaat ja kuntalaiset mieltävät eri julkisten toimijoiden palvelutehtävät.

Erityisryhminä työttömät ja esimerkiksi erityisryhmien asumista tarvitsevat vaativat omien yhdyspintojen ja työnjaon avaamista nopeutetusti, jotta työttömien saama palvelu on selkeästi hallussa hyvinvointialueella ja kaupungissa ja että sekä asukkailla ja kuntalaisilla on selkeä käsitys näiden ratkaisujen päättäjä- ja edistämistahosta.

Asumisratkaisujen ja rakennuttamisen osalta tulee myös olla yhteinen ymmärrys siitä millä roolilla ja vastuulla ikääntyneiden elinolojen edellytyksiä edistetään erilaisin asumisen keinoin.

Nykyisessä hallitusohjelmassa otetaan myös kantaa oppilashuollon palveluiden mahdolliseen takaisinsiirtoon kuntiin. Tätä tukisi yhdyspintojen väheneminen ja sujuvampi johtaminen sekä asiakaspolut. Työntekijöiden näkökulmasta direktio-oikeus olisi yksinkertaisempi. Oppilashuollon painopiste on lainsäädännöllisesti ennaltaehkäisevässä työssä, joten sen painopistettä tulee sairaanhoidollisen työn sijasta siirtää yhteisölliseen oppilashuoltoon ja henkilöstön rooliin, jossa ohjataan painavampien palvelujen piiriin. Opiskeluhuollon lainsäädännöllinen pohja velvoittaa yhteistyöhön koulujen arjessa mm. ehkäisevässä päihdetyössä, kiusaamisen ehkäisyssä ja perheiden tukemisessa.

Henkilöstö

Henkilöstön riittävyyteen, työvoiman tarpeen ja osaamisen kasvattamiseen palvelujen tuottajina, tulisi asiakirjassa olla tarkempi kuvaus kumppanuuksista, keinoista ja toimenpiteistä, koska nämä tulevat vaikuttamaan olennaisesti palvelujen saatavuuteen. Olisi hyvä kuvata kriittisimpien henkilöstöryhmien vajeen tilanne ja vakavuus (kuinka monen henkilön vaje on tällä hetkellä esimerkiksi psykologit, kuraattorit, lähihoitajat, sairaanhoitajat, yleislääkärit jne). Henkilöstövaje tulee myös vaikuttamaan siihen, millaista toimipisteverkkoa on mahdollista ylläpitää.

Digitalisaatio

Digitalisaation osalta olisi asiakirjassa hyvä tunnistaa pullonkaulat, käytettävyys ja palveluohjauksen monimuotoisuuden hyväksyminen. Digitalisaation saadessa yhä vahvempaa jalansijaa, on tärkeää huomioida erilaiset ikä- ja asiakasryhmät ja se, että he tarvitsevat eri tavoin toteutettuja palveluja.

Saavutettava digituki tulee järjestää asukkaille hyvinvointialueen omissa palveluissa ja palveluohjauksessa, sillä julkisella toimijalla on tämä oltava ja koska kyseiset järjestelmät ovat hyvinvointialueen järjestelmiä. Julkisella toimijalla on oltava vastuu digituesta silloin, kun palvelujen käyttö edellyttää digiosaamista.

Yhdessä käytettävien järjestelmien tiedon (esimerkiksi Porvoon kaupungin omistamat Wilma ja Daisy) lakisääteinen tietoturva, yhteiset prosessit, rekisteriselosteet sekä yhteinen arkkitehtuuri yhdyspinoilla tulee tehdä toimintatapana näkyväksi palvelustrategiaan.

Toimenpiteiksi kirjoitetut yhteiset asiakas- ja potilastietojärjestelmät olisi periaatteellisella tasolla hyvä linjata palvelustrategiaan.

Valmiussuunnittelu ja varautuminen

Sosiaali- ja terveystietojärjestelmien jatkuvuus sekä väestön hyvinvointi on turvattava kaikissa tilanteissa mahdollisimman hyvin. Tämä tulisi asiakirjassa avata riittävällä tasolla, miten tätä kokonaisuutta tullaan edistämään, jotta työnjako olisi kriisitilanteissa selkeää. Yleisesti ottaen varautumiseen liittyvät johtamiskäytännöt uuden hallinnollisen rakenteen synnyttyä ovat monelta osin tunnistamatta ja siten niihin tulisi löytyä kansallisia ratkaisuja. Toimintaa ohjaavien ministeriöiden merkitys korostuu, mutta myös alueen ratkaisuilla on merkitys.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osalta yhdyspinnat ja tehtävänjako tulisi tehdä selemmäksi, jottei näitä hyvinvointialueen omia yhte-tehtäviä ajatella kuntien tehtäviksi ja resursoinnin piiriin. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen tavoite on painotuksen siirtäminen ennaltaehkäisevään toimintaan. Tämä tulisi avata eri sote-palvelujen kannalta selkeämmin.

Porvoon kaupungin osalta keskeistä on palvelustategisesti myös se, miten hyvinvointialue aikoo edistää kuntalaisten hyviä valintoja ja viiveetöntä perusterveydenhuoltoa, jotta riski sairastua moniin sairauksiin vähenisi ja miten lapset ja nuoret ovat oikeutettuja alaikäisyydestään huolimatta tasavertaiseen palveluiden saatavuuteen. Lapsilähtöisyyden korostaminen tuotantolähtöisyyden sijaan olisi näihin palveluihin perusteltua.

Kestävä kehitys

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisena tavoitteena on tunnistaa toiminnoissa mahdollisuuksia sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestäviin toimiin, sekä keinoja ilmastonmuutoksen

hillitsemiseen. Tämän teeman kuvaus puuttuu kokonaan, joten se olisi perusteltu lisäys asiakirjaan.

Osallisuus

Asiakirjassa olisi hyvä huolellisemmin kuvata osallisuuden vahvistamisen keinoja. Aukkaat ja asiakkaat on tärkeä ottaa eri keinoin mukaan palvelujen kehittämiseen niin, että myös digitaalisten kanavien ulkopuolella olevilla on mahdollisuus antaa palautetta ja osallistua palvelujen arviointiin.

Loppupäätelmä

Porvoon kaupunki toteaa loppupäätelmänä, että hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevat sosiaali- ja terveystalvuiden tulee olla Porvoon kaupungin profiilin nähden laadukkaita, riittäviä, monipuolisia ja että palveluihin pääsy olisi sujuvaa ja viiveetöntä sekä lain määräämissä aikarajoissa toteutettua.

Samoin kaupunki edellyttää yleisesti, että palvelurakenteen laajemmista muutoksista ja erityisesti toimipisteratkaisusta keskeisine palvelusisältöineen tulee käydä kaupungin kanssa jo valmisteluvaiheessa neuvottelut.

Liitteet:

Lausuntopyyntö

Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategia (tiivistelmä)

Pöytäkirjanote aluehallitus

Kaupunginjohtaja

Porvoon kaupunginhallitus päättää antaa yllä olevan Itä-Uudenmaan hyvinvointialueelle sen palvelustrategialuonnoksesta pyydettyinä lausuntona.

Päätös tarkastetaan heti.

Päätös

Porvoon kaupunginhallitus päätti yksimielisesti antaa yllä olevan Itä-Uudenmaan hyvinvointialueelle sen palvelustrategialuonnoksesta pyydettyinä lausuntona.

Päätös tarkastettiin heti.

Mikaela Nylander, Kevin Servin, Nea Hjelt ja Frida Sigfrids olivat esteellisiä, eivätkä osallistuneet asian käsittelyyn.